

LA IMPLANTACIÓ DEL MODEL LINGÜÍSTIC DEL LLENGUATGE JURÍDIC CATALÀ EN TEXTOS REDACTATS EN L'ÀMBIT PRIVAT¹

Anna Arnall Duch*

Resum

Al cap de quaranta anys de normalització del llenguatge jurídic català (LJC), no disposem de dades sobre la implantació del model lingüístic del LJC en àmbits fora de l'Administració pública. Tenint en compte que el model es va codificar en el període 1980-2000, que es va concebre com un model per utilitzar en l'àmbit formal (públic o privat), i que ha sigut objecte de difusió en moltes actuacions, escau abordar la implantació d'aquest model en l'àmbit privat. L'objectiu d'aquest treball és, doncs, mesurar la implantació del model lingüístic del LJC en l'àmbit privat, i per fer-ho, constituïm un corpus textual dissenyat *ad hoc* on calculem i avaluem el grau d'implantació de vint-i-tres elements representatius del model lingüístic mitjançant fórmules emprades en estudis d'implantació de la normativa i un barem d'implantació dividit en quatre graus. Els resultats permeten valorar si hi ha hagut un trasllat efectiu entre la codificació i difusió del model i l'ús real d'aquest en l'àmbit privat; identificar els punts forts i febles del model lingüístic, i copsar si el procés de normalització realment es pot donar per tancat o si s'ha de revisar.

Paraules clau: llenguatge jurídic català; implantació; model lingüístic; criteris d'estil; convencions; implantació terminològica; redacció jurídica; qualitat lingüística; planificació lingüística.

THE IMPLEMENTATION OF THE LINGUISTIC MODEL OF CATALAN LEGAL LANGUAGE IN TEXTS WRITTEN IN THE PRIVATE SPHERE

Abstract

*After forty years of normalisation of the Catalan legal language (LJC by its acronym in Catalan), we have no data on the implementation of the LJC linguistic model in areas outside the public administration. Given that the model was codified in the period 1980–2000, that it was conceived as a model for use in the formal sphere (public or private), and that it has been the subject of dissemination in various actions, it is appropriate to address the implementation of this model in the private sector. The aim of this work is, therefore, to measure the implementation of the LJC linguistic model in the private sphere, and to do so, we have built a textual corpus designed *ad hoc* where we calculate and evaluate the degree of implementation of twenty-three representative elements of the linguistic model by means of formulas used in studies on the implementation of the norms and a scale of implementation divided into four degrees. The results make it possible to assess whether there has been an effective transfer between the codification and dissemination of the model and its actual use in the private sphere; in order to identify the strengths and weaknesses of the linguistic model, and to determine whether the normalisation process can really be considered complete or whether it needs to be revised.*

Key words: Catalan legal language; implementation; linguistic model; style criteria; conventions; terminological implementation; legal drafting; linguistic quality; linguistic planning.

¹ Aquest estudi es va dur a terme en el marc de la tesi doctoral *Llenguatge jurídic català: estat de la qüestió i propostes de futur* (Arnall, 2019).

* Anna Arnall Duch, doctora per la Universitat Pompeu Fabra, anna.arnall@upf.edu

Article rebut el 21.12.2020. Avaluació cega: 05.02.2021 i 23.02.2021. Acceptació de la versió final: 28.04.2021

Citació recomanada: Arnall Duch, Anna. (2021). La implantació del model lingüístic del llenguatge jurídic català en textos redactats en l'àmbit privat. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language of Law*, 75, 144-162. <https://doi.org/10.2436/rld.i75.2021.3583>.

Sumari

Introducció

1 Estudis sobre la implantació del model lingüístic del LJC

2 El corpus de textos jurídics produïts per advocats

3 Anàlisi de la implantació del model del LJC

3.1 Selecció de les unitats d'anàlisi

3.2 Selecció dels subcorpus

3.3 Selecció dels elements objecte de cerca

3.4 Càlcul del grau d'implantació de les unitats d'anàlisi

4 La implantació del model

4.1 Criteris d'estil

4.2 Convencions formals

4.3 Terminologia

4.4 Aspectes morfosintàctics

4.5 Càlcul de les mitjanes de la implantació del model

4.6 Síntesi

5 Conclusions

Referències bibliogràfiques

Introducció

El model lingüístic del llenguatge jurídic català (LJC) es va codificar principalment en el període 1980-2000. La Comissió Assessora de Llenguatge Administratiu (CALA) —que depenia de la Direcció General de Política Lingüística—, l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) i el TERMCAT van jugar un paper clau en el procés de codificació, el qual va tenir com a objectius restablir el llenguatge d'especialitat, modernitzar-lo i trencar amb la dependència respecte del castellà.² El model lingüístic resultant va ser concebut per ser utilitzat en àmbits formals, sia públics o privats, i va ser objecte de difusió en moltes actuacions de normalització lingüística realitzades els últims quaranta anys, però no disposem de dades sobre la implantació³ del model lingüístic del LJC en àmbits jurídics fora de l'Administració pública.

En aquest estudi ens proposem mesurar la implantació del model lingüístic del LJC en textos redactats en l'àmbit privat, i ho fem partint d'un corpus textual inèdit i que està format per escrits jurídics produïts per advocats en què mesurem el grau d'implantació de vint-i-tres elements representatius del model lingüístic. Escollim l'advocacia perquè és un col·lectiu encara inexplorat en termes d'implantació del model lingüístic del LJC i alhora representatiu de l'àmbit privat. A més, l'advocacia treballa habitualment en els àmbits de l'empresa i la justícia, dos àmbits en què s'han dut a terme múltiples iniciatives per normalitzar el LJC. D'afegit, els advocats van ser pioners en l'elaboració de recursos lingüístics als inicis del segle xx i durant el franquisme (Arnall, 2019: 41-44) i, per tant, considerem que, d'entre els col·lectius de professionals del dret de l'àmbit privat, els advocats són dels més sensibles a l'ús del català.

Per a mesurar el grau d'implantació ens basem en les fórmules emprades en estudis d'implantació de la normativa (Labèrnia, 2015, que es basa en Quirion, 2003), les quals permeten obtenir percentatges que faciliten les comparacions entre els graus d'implantació de les unitats analitzades i alhora generar mitjanes segons el tipus d'unitat i la mitjana global d'implantació del model. Un cop obtingudes les dades d'implantació, les avaluem mitjançant un barem dissenyat *ad hoc*.

Els resultats aporten dades quantitatives sobre la implantació del model en un pla concret, perquè mesura el grau de fins a vint-i-tres elements lingüístics, i en un pla més general, perquè calcula les mitjanes d'implantació per tipus d'unitat i la mitjana global d'implantació. Les dades, a més, permeten valorar si hi ha hagut un trasllat efectiu entre la codificació i difusió del model, d'una banda, i l'ús real d'aquest en textos representatius de l'àmbit privat, de l'altra; identificar els punts forts i els punts febles del model lingüístic; avaluar les actuacions de normalització lingüística dutes a terme per codificar i difondre el model, i copsar si realment el procés de normalització es pot donar per tancat o si s'ha de revisar.

L'estudi s'estructura en cinc apartats: en el primer, donem compte dels estudis que s'han endegat sobre la implantació del LJC i d'altres llenguatges; en el segon, expliquem els passos seguits i els criteris aplicats per a la constitució del corpus textual; en el tercer, exposem la metodologia i els instruments de què ens servim per al càlcul del grau d'implantació del model, i en el quart, exposem els resultats de l'anàlisi i calculem les mitjanes per tipus d'unitat i la mitjana global d'implantació del model. Cloem l'estudi amb un apartat de conclusions que complementem amb un conjunt de valoracions sobre els factors d'implantació.

1 Estudis sobre la implantació del model lingüístic del LJC

En tota la bibliografia sobre el LJC, documentem un únic estudi que analitza la implantació del model lingüístic que ens ocupa: l'estudi de Vallès (2007), que analitza la qualitat lingüística de textos produïts per jutges que han rebut formació lingüística. L'estudi, basat en un corpus de trenta-dues resolucions judicials (sentències i interlocutòries), no corregides per lingüistes, valora l'estructura dels documents, la terminologia i els aspectes sintàctics, sense entrar en aspectes convencionals. L'estudi de Vallès és interessant perquè aporta dades sobre la implantació del model lingüístic del LJC en textos judicials de l'Administració pública, i permet valorar

2 Per a més informació sobre el procés de codificació, vegeu Arnall (2019: 47-48; 95-98).

3 *Implantació* és un terme que s'empra en el camp de la terminologia i es pot entendre en dos sentits: com un procés que, a partir d'una sèrie d'accions, busca promoure la difusió i l'ús de la terminologia, o com el resultat d'aquest procés, el qual es pot mesurar en termes d'èxit o fracàs (Cabrè, 2010; Montané, 2012). Aquest segon sentit és el que prenem en el marc d'aquest estudi, en què no només l'aplicarem a la terminologia sinó a altres aspectes de caire estilístic, convencional i morfosintàctic.

els resultats de les actuacions dutes a terme, però cal tenir en compte que la metodologia emprada presenta certes limitacions, com el fet d'obtenir conclusions tenint en compte només els errors detectats sense parlar d'atenció en el nombre total de vegades que apareix correctament l'aspecte en qüestió.

A banda de l'estudi de Vallès, no n'hi ha cap altre que faci el seguiment d'una forma tan completa de l'ús del model lingüístic, però sí que trobem en els articles de Pou (2011, 2012) diverses observacions sobre l'ús real del llenguatge que es poden interpretar en clau d'implantació. Les observacions que fa Pou tenen a veure sobretot amb els usos terminològics, si bé també analitza, en contextos molt específics, els criteris lingüístics emprats en la traducció del futur d'obligació.

Fora de l'àmbit jurídic, s'han dut a terme altres estudis d'implantació terminològica com el de Montané (2012), en l'àmbit de la informàtica, i el de Vila, Nogué i Vila (2007), en l'àmbit esportiu. Tots dos treballs tenen com a propòsit fer un seguiment de la normalització terminològica endegada pel TERMCAT i així poder contribuir a l'avaluació de les actuacions de codificació i difusió dutes a terme.⁴

En el camp de la docència trobem sobretot estudis d'implantació de la normativa,⁵ destaquem el més recent de Labèrnia (2015), que avalua el grau d'implantació d'aspectes sintàctics en una mostra de 248 alumnes del grau de Traducció i Interpretació de la UPF i determina la relació que hi ha entre els resultats obtinguts i un conjunt de factors sociolingüístics. Aquest treball ens ha resultat especialment útil, perquè adapta la metodologia de càlcul del coeficient d'implantació proposada per Quirion (2003) al càlcul del percentatge, instrument de valoració que hem adoptat. En concret, el càlcul del percentatge del coeficient d'implantació consisteix a dividir el nombre d'ocurrències d'una variant normativa de la variable X pel nombre d'ocurrències de totes les variants; el resultat, que és el coeficient d'implantació de la variant, es multiplica per cent. Així mateix, Labèrnia mesura els percentatges obtinguts segons un barem d'implantació que li permet valorar els resultats obtinguts. Atès el perfil dels participants de l'estudi, Labèrnia (2015: 84) dissenya un barem exigent en què "el grau d'implantació es considera alt si se situa entre el 90 i el 100%; intermedi, si està entre el 75% i el 89,9%; baix, si se situa entre el 50% i el 74,9%, i molt baix, si es troba entre el 0% i el 49,9%".

2 El corpus de textos jurídics produïts per advocats

Per a la constitució del corpus necessari per a emprendre aquest estudi, en primer lloc, tenint en compte les contribucions de Bowker i Pearson (2002) (igualmente aplicables als corpus especialitzats) i les contribucions de McEnery (2006), hem delimitat el corpus tenint en compte els criteris següents: llengua, llenguatge d'especialitat, domini d'especialitat, canal, autoria, nombre d'autors, data de producció, mida, gèneres discursius, integritat dels textos i proporcionalitat de paraules.

Una vegada establerts els criteris, en segon lloc, hem iniciat el procés de recopilació de dades, el qual s'ha dut a terme mitjançant peticions directes a despatxos professionals d'advocats i també mitjançant sol·licituds a advocats assistents a formacions en recursos de llenguatge jurídic. La petició de les dades ha consistit a demanar la formalització d'un qüestionari, la signatura d'un consentiment informat i, evidentment, l'enviament i la cessió de les dades.⁶

En tercer i darrer lloc, hem processat les dades rebudes, la qual cosa ha implicat revisar totes les dades per tal d'adequar-les als criteris abans establerts. A tall d'exemple, en aquesta fase s'han netejat els textos cedits de les possibles citacions en castellà que poguessin incloure (pràctica molt habitual en l'àmbit jurídic), de les citacions de jurisprudència o legislació (pràctica també molt habitual) i també s'ha equilibrat la proporcionalitat de paraules per participant. Finalment, atès que l'eina emprada per al processament dels textos és AntConc, i aquesta no només projecta els elements objecte de cerca i el seu context, sinó també la denominació de l'arxiu

4 Per a una descripció més exhaustiva dels treballs que s'han publicat sobre implantació terminològica, vegeu Montané (2012).

5 Per a una descripció més exhaustiva dels treballs que s'han publicat sobre implantació normativa, vegeu Labèrnia (2015).

6 En la fase de recopilació de dades s'ha tingut especialment en compte la protecció de dades de caràcter personal, sia perquè la cessió de dades és totalment anònima, sia perquè els textos cedits són susceptibles de contenir dades personals privades, i, en aquest sentit, hem actuat de conformitat amb la Instrucció del gerent de la Universitat Pompeu Fabra, de 19 de gener de 2012, per la qual s'aprova el procediment per al tractament de dades de caràcter personal en els projectes de recerca, i hem seguit les indicacions de la Comissió Interna de la Revisió Ètica de Projectes (CIREP) de la Universitat Pompeu Fabra per a l'elaboració del consentiment informat.

on troba aquests elements, hem establert un sistema per a denominar cada un dels textos. La denominació dels arxius, en concret, permet distingir si un text està fet per un mateix autor o un altre (sense identificar-los, evidentment) i alhora aportar dades sobre el gènere textual i la zona geogràfica del despatx. D'aquesta manera, disposem de més dades per a la interpretació dels resultats i hem pogut evitar generalitzacions de, per exemple, trets lingüístics que pertanyen a una única persona.

El corpus resultant està constituït per cent divuit textos íntegres diferents redactats en llengua catalana i tots pertanyents al camp conceptual del dret propi de Catalunya o estatal, entre els quals hi ha textos en matèria de dret civil, administratiu, laboral, mercantil i penal. Els textos han estat redactats entre l'any 2005 i 2016 directament per vint-i-cinc participants diferents, tots advocats o advocades, procedents d'arreu del territori de Catalunya, ja que hi han participat advocats de despatxos de Girona, Lleida, Vic, la Seu d'Urgell, Sabadell, Barcelona, Manresa, Solsona, Balaguer i la Pobla de Segur.

Els cent divuit textos contenen 185.216 *tokens* (total de mots) —xifra que s'adequa al límit proposat per Bowker i Pearson (2002), el qual és d'unes deu mil paraules— i 10.137 *types* (formes lingüístiques diferents). Pel que fa a la proporcionalitat de paraules per participant: l'autor que menys hi ha contribuït hi ha aportat 1.662 paraules, i l'autor que més hi ha contribuït, 28.052.

Des del punt de vista dels gèneres discursius, en el corpus hi ha fins a dotze gèneres diferents, entre els quals destaquen quantitativament els escrits judicials (demandes, escrits de les parts, denúncies i recursos) i els contractes o convenis; i tot seguit, en menys quantitat, hi ha poders, convocatòries de reunió, sol·licituds, instàncies, actes de reunió, correspondència i certificats d'acords empresarials. Tot i la manca de requisits obligatoris sobre aquest punt a l'hora de demanar la cessió de les dades, segons la terminologia de McEnery i Hardie (2012), el corpus és equilibrat, i la presència variada d'aquests gèneres afavoreix uns resultats representatius en aquesta anàlisi (Bowker i Pearson, 2002).

L'extensió i la presència de diferents gèneres textuais ha permès crear dos subcorpus:

1. El subcorpus de textos judicials: està format per un total de seixanta-tres documents, entre els quals hi ha vint-i-cinc demandes, una denúncia, vint-i-sis escrits de les parts i onze recursos.
2. El subcorpus de textos rellevants per a l'estudi del tractament de *vós*: està format per un total de vint documents: quinze cartes (entre les quals hi ha un burofax, cartes i requeriments), tres convocatòries de reunió i dues sol·licituds.

Finalment, de les dades obtingudes pel qüestionari, podem concloure que els vint-i-cinc advocats tenen un perfil majoritàriament catalanoparlant, són sensibles en temes lingüístics i tots són competents en aquesta llengua, a pesar d'haver rebut influències de la llengua castellana especialment en l'àmbit universitari i laboral. Com a advocats, se'ls ha adreçat múltiples actuacions de normalització lingüística amb l'objectiu de difondre el model lingüístic del LJC, com ara cursos formatius gratuïts de llenguatge jurídic, provisió de formularis jurídics i tallers formatius sobre recursos lingüístics i llenguatge jurídic català.

En síntesi, el corpus dissenyat *ad hoc* és un corpus inèdit, format per cent divuit textos jurídics diferents, procedents de vint-i-cinc advocats i advocades d'arreu de Catalunya competents en llengua catalana, i és suficientment representatiu per tal dur a terme l'estudi que aquí ens plantegem. Aquest corpus, a més, esdevé una part rellevant de l'anàlisi per la dificultat de reunir textos de caràcter privat i per l'atenció especial que requereix la protecció de dades que aquest tipus de corpus exigeix.

3 Anàlisi de la implantació del model del LJC

Per analitzar la implantació del model lingüístic del LJC distingim entre *unitats d'anàlisi* i *elements objecte de cerca*. Les unitats d'anàlisi són els elements característics del model lingüístic dels quals valorem el grau d'implantació, i els elements objecte de cerca són les formes lingüístiques en què es materialitzen les unitats d'anàlisi esmentades. Procedim d'aquesta manera atès que la cerca directa de la unitat d'anàlisi en el programa de gestió de corpus no dona resultats suficients. Els passos que hem seguit per emprendre l'anàlisi són quatre:

la selecció de les unitats d'anàlisi, la selecció dels subcorpus; la selecció dels elements objecte de cerca i, finalment, el càlcul i l'avaluació del grau d'implantació de les unitats d'anàlisi.

3.1 Selecció de les unitats d'anàlisi

La selecció de les unitats d'anàlisi l'hem feta amb vista que l'estudi del conjunt de les unitats sigui representatiu de la implantació del model lingüístic del LJC. En aquest sentit, hem tingut en compte: i) que siguin unitats vinculades als cinc principis rectors del model lingüístic;⁷ ii) que siguin unitats que representin cada un dels plans lingüístics que més caracteritzen el model del LJC (al nostre parer, el pla estilístic, el pla convencional, el pla terminològic i el pla morfosintàctic, en detriment d'altres com el pla fonològic o prosòdic), i iii) que siguin unitats que hagin sigut objecte de difusió.

Així, partint de les obres de Duarte (1991), Duarte, Alsina i Sibina (2002), Domènech (2012), els opuscles de la CALA i el *Llibre d'estil jurídic* de Garrigues (Triadú i Franquesa, 2010), hem escollit vint-i-tres unitats d'anàlisi que classifiquem en criteris d'estil, convencions formals, aspectes terminològics⁸ i aspectes morfosintàctics. La taula següent detalla les unitats escollides i els principis rectors als quals estan vinculades. Ens ha sigut impossible analitzar unitats vinculades al principi d'igualtat atesos els requeriments ètics⁹ que hem seguit en el tractament de les dades del corpus.

Taula 1. Unitats objecte d'anàlisi i la seva vinculació amb els principis rectors del model

Unitats d'anàlisi	Principis rectors			
	Identitat	Claredat	Respecte	Homogeneïtat
Criteris d'estil				
1. Ús dels tractaments <i>senyor</i> i <i>senyora</i>	x		x	
2. Restricció dels tractaments protocol·laris			x	
3. Ús de la primera persona per a l'emissor		x		
4. Ús mesurat de llatinismes		x		
5. Ús del tractament de <i>vós</i>	x	x	x	
6. Supressió d'expressions que denotin humiliació o afalac			x	
7. Ús de xifres aràbigues		x		x
Convencions formals				
8. Supressió del punt en l'expressió de les sigles				x
9. Ús de minúscules en càrrecs i denominacions de professionals		x	x	x
10. Restricció de l'ús abusiu de majúscules		x		x
11. Ús de majúscula inicial en denominacions de textos legislatius				x

7 Segons Arnall (2019: 95-98), els principis rectors del model lingüístic són la identitat, la claredat, el respecte, la igualtat i l'homogeneïtat.

8 Hem cregut oportú analitzar aspectes terminològics i morfosintàctics, perquè, a pesar que són elements pertanyents a la normativa, van tenir un paper molt important en l'establiment del model del LJC. D'una banda, es va haver d'elaborar una metodologia de treball terminològic molt rigorosa per tal de recuperar la tradició perduda i alhora garantir la modernitat del llenguatge (Duarte i Alamany, 1986; Xirinachs, 1985); i de l'altra, els aspectes morfosintàctics han rebut una atenció especial en la bibliografia sobre el llenguatge jurídic català, perquè són aspectes que solen generar errors en la redacció jurídica i el seu bon ús afavoreix una redacció genuïna, que és el que persegueix el model. Val a dir, però, que el corpus que hem constituït no és l'ideal per analitzar terminologia (Bowker i Pearson, 2002), ja que els corpus necessaris per analitzar elements terminològics requereixen dimensions més grans (per exemple, moltes de les unitats de coneixement especialitzat (UCE) que haguessin sigut interessants d'analitzar —com ara, *vistiplau*, *esmenar*, *marmessor*, *arxivament*, *constrenyiment*, etc.— no registraven prou ocurrences per extreure resultats representatius); no obstant això, el corpus del qual disposem és suficient per poder copsar tendències.

9 Els requeriments ètics han comportat la supressió de qualsevol tipus de dada personal (noms i cognoms, entre d'altres) i, per tant, la supressió de les referències clau per poder valorar si una forma (com és un tractament, un càrrec o un ofici) és discriminatòria per raó de sexe o no.

Unitats d'anàlisi	Principis rectors			
	Identitat	Claredat	Respecte	Homogeneïtat
12. Les convencions en l'expressió de la data		x		x
Terminologia				
13. <i>Interlocutòria</i>	x			
14. <i>Actuacions</i>	x			
15. <i>Certificat</i>	x			
16. <i>Si escau</i>	x			
17. <i>Com correspongui en dret</i>	x			
18. <i>Dins el termini (establert) i la forma escaient</i>	x			
Aspectes morfosintàctics				
19. El règim verbal d' <i>acompanyar</i>	x			
20. El règim verbal de <i>notificar</i>	x			
21. El règim verbal de <i>recórrer</i>	x			
22. <i>El</i> (amb valor individualitzador) que introdueix una oració de relatiu	x			
23. <i>Doncs</i> (amb valor consecutiu)	x			

3.2 Selecció dels subcorpus

Una vegada feta la selecció de les unitats d'anàlisi, hem escollit els corpus on executar les cerques. De forma preferent, les cerques les hem executades en el corpus general format per cent divuit textos; no obstant això, algunes de les unitats no es poden analitzar en el corpus complet, ja sigui perquè registren una dispersió molt elevada de formes, ja sigui perquè tenen característiques molt vinculades als gèneres textuals.

Així, amb l'ànim d'obtenir resultats al màxim de precisos possible, al subcorpus de textos judicials hi hem analitzat quatre unitats: d'una banda, l'ús de la primera persona en les formes verbals que fan referència a l'emissor i la restricció de l'ús abusiu de majúscules, perquè són unitats que presenten una dispersió de formes molt elevada en el corpus complet; i de l'altra, la implantació de les xifres aràbigues i de la unitat de coneixement especialitzat (UCE) sintagmàtica *com correspongui en dret*, per ser unitats estretament vinculades als gèneres judicials. I en el subcorpus de textos rellevants per a l'estudi del tractament de *vós*, com diu el seu nom, hi hem analitzat el criteri relatiu a l'ús del *vós*.

3.3 Selecció dels elements objecte de cerca

Tal com hem dit a l'inici, AntConc no genera resultats satisfactoris amb només la introducció en el camp de cerca de la unitat d'anàlisi; per això, hem hagut de recórrer a les diferents formes lingüístiques en què es materialitzen les unitats d'anàlisi. Així, els elements objecte de cerca són les formes en què ens fixem i que quantifiquem per poder calcular el grau d'implantació de la unitat d'anàlisi seleccionada. La tria d'aquests elements l'hem feta tenint en compte que busquem examinar la unitat d'anàlisi de la manera més exhaustiva i alhora automàtica possible, i també atenent la necessitat d'obtenir un percentatge d'implantació del model, la qual cosa obliga a anar més enllà de fer meres anàlisis quantitatives d'un únic element i —basant-nos en el càlcul del coeficient de la implantació terminològica de Quirion (2003)—, comporta haver de buscar dos tipus d'elements: els que permeten valorar que l'ús que es fa de la unitat s'adiu al model i els que demostren el contrari.

Adoptar aquest tipus d'estratègies ha sigut clau per superar algunes de les limitacions que s'atribueixen al corpus, com són el fet que no es pot analitzar el que no hi és. I, a més, el fet d'aconseguir poder analitzar totes les unitats d'anàlisi des del prisma que contraposa les formes que s'adiuen amb les que no, ha permès mantenir

una metodologia única i coherent en tota l'anàlisi i ha evitat recórrer a metodologies complementàries com l'anàlisi de freqüències per cada mil paraules.

Els criteris que hem seguit per fer la tria dels elements objecte de cerca són els següents:

- Criteri de pertinència: valora el grau de pertinència de la forma lingüística dins l'àmbit jurídic, i com més pertinent és, és més susceptible d'esdevenir objecte de cerca.
- Criteri de freqüència d'ús: els casos en què hem documentat molts objectes de cerca, hem tingut en compte la seva freqüència d'ús en el corpus i hem donat prioritat als elements que més ocurrences presenten.

Per acabar, per a la tria dels elements objecte de cerca ha estat clau el fet que la investigadora que ha processat els textos és la mateixa que la que els ha analitzat, la qual cosa ha permès detectar en una fase prèvia els elements objecte de cerca més freqüents i, per tant, més adients per a l'anàlisi. En efecte, Baker (2006) ja apunta a la idea que la familiarització amb els textos durant la fase de processament afavoreix el disseny d'hipòtesis en la fase d'anàlisi.

3.4 Càlcul del grau d'implantació de les unitats d'anàlisi

El grau d'implantació de les unitats d'anàlisi representatives del model el calculem en termes de percentatge. I ho fem a partir del coeficient d'implantació que proposa Quirion (2003) —citada per Montané, 2012, i Cabré, 2010—, el qual multipliquem per cent, a semblança de la fórmula del treball de Labèrnia (2015), que avalua la implantació de la normativa. Aquest percentatge aporta informació sobre el total dels elements que s'adiuen al model en relació amb tots els seus concurrents i, a més, permet establir comparacions amb la resta d'unitats.

Per fer-ho, en primer lloc, per a cada unitat d'anàlisi hem comptabilitzat les ocurrences, en nombres absoluts, de cada un dels elements objecte de cerca que s'adiuen al model i dels que no (excepte en tres unitats en què, per raons de coherència, hem comptabilitzat el nombre de documents que s'adiuen al model, i que són l'anàlisi del *vós*, l'ús de xifres aràbigues i la restricció de l'ús abusiu de majúscules). Aquest càlcul l'hem executat amb l'eina AntConc i, davant la impossibilitat d'utilitzar aquesta eina, amb Microsoft Excel o manualment. En concret, l'eina AntConc l'hem utilitzada per a la majoria de càlculs, ja que ofereix opcions de cerca avançada com la cerca amb un context determinat o amb detecció de la majúscula i, en especial, la cerca mitjançant expressions regulars que permeten, entre d'altres, la cerca per lema.

El càlcul de les ocurrences ha anat acompanyat, quan ha sigut necessari, d'una anàlisi qualitativa amb l'objectiu de descartar les formes homògrafes que no designen la noció que estem examinant (per exemple, hem descartat les ocurrences de l'article personal *en* a l'hora de comptabilitzar les ocurrences de la forma de tractament *En*, i hem descartat les ocurrences de *suplico* com a substantiu, a l'hora de comptabilitzar els usos del verb *suplicar*).

Un cop hem obtingut el nombre d'ocurrences de cada un dels elements, en segon lloc, hem calculat el total d'elements que s'adiuen al model i el total dels que no, i també hem fet la suma dels dos tipus per obtenir el total d'elements observats; amb aquestes dades i seguint la fórmula emprada per Labèrnia (2015) —basada en Quirion (2003)—, hem calculat el percentatge d'implantació de cada unitat d'anàlisi. Aquest percentatge l'obtenim dividint el total d'elements que s'adiuen al model pel total d'elements observats (els que s'hi adiuen més els que no) i el resultat el multipliquem per cent.

Figura 1. Fórmula de càlcul del percentatge d'implantació de cada unitat d'anàlisi

$$\frac{\text{Total ocurrences que compleixen el model}}{\text{Total ocurrences de tots els elements que observem}} \times 100 = \% \text{ d'implantació de la unitat d'anàlisi}$$

En tercer lloc, amb l'ànim d'obtenir dades globals sobre la implantació del model, ens hem servit de la mitjana aritmètica: així hem calculat la mitjana per tipus d'unitat (criteris d'estil, convencions formals, aspectes terminològics i aspectes morfosintàctics) i la mitjana de la implantació global del model.¹⁰

10 En aquest punt ens separem de Quirion, el qual proposa el càlcul del coeficient global d'implantació, perquè la seva fórmula no

I en quart i darrer lloc, per superar la fase de descripció i mesurar la implantació en termes qualitius, un cop obtinguts els percentatges d'implantació, els classifiquem segons un barem d'implantació dividit en quatre graus: grau d'implantació elevat, mitjà, baix, i nul o pràcticament nul. Basant-nos en els barems utilitzats en els estudis d'implantació,¹¹ n'hem elaborat un que s'adapta al perfil dels nostres participants (els quals tenen formació universitària avançada, però no podem garantir que hagin rebut una formació en llenguatge jurídic català)¹² i té un punt de referència mitjà que és el 50%, que trobem útil i necessari per a la interpretació dels resultats, ja que és el llindar per determinar l'èxit o el fracàs de la implantació. A continuació, exposem l'escala que posa en relació el percentatge d'implantació amb el grau d'implantació en què es troba la unitat. L'escala està dividida de l'1 al 100 en quatre franges:

- La franja del 0 al 24,9% representa un grau d'implantació nul o pràcticament nul: la unitat no està implantada, ja que no és present en el corpus o només hi és en menys d'un 25% de les formes detectades. Els usuaris empren clarament formes que contradiuen el model lingüístic.
- La franja del 25 al 49,9% representa un grau d'implantació baix: la unitat no està implantada, ja que només és utilitzada entre el 25% i el 49,9% dels casos que s'han detectat. Les formes adequades al model s'alternen amb les formes que s'hi allunyen, però són més habituals aquestes últimes.
- El punt central, el 50%, representa el punt d'inflexió entre una unitat implantada i una no implantada.
- La franja del 50 al 74,9% representa un grau d'implantació mitjà: la unitat està implantada, perquè, tot i que l'ús de la unitat no és majoritari, registra entre un 50% i un 74,9% dels usos que se'n fa. Les formes adequades al model s'alternen amb formes que s'hi allunyen, però són més habituals les formes adequades. Entenem que la variable està en procés d'implantació.
- La franja del 75% al 100 % representa un grau d'implantació elevat: la unitat està implantada, perquè la forma que defensa el model supera el 75% dels usos que s'han detectat i, per tant, és la majoritària en els textos jurídics escrits per advocats.

Figura 2. Barem d'implantació del model lingüístic del LJC

Unitat no implantada	Unitat escassament implantada	Unitat bastant implantada	Unitat molt implantada
0% -----	25% -----	50% -----	75% -----100%
Grau d'implantació nul o pràcticament nul	Grau d'implantació baix	Grau d'implantació mitjà	Grau d'implantació elevat

Poder classificar la implantació d'unitats d'anàlisi d'aquesta manera permet agrupar les unitats amb graus d'implantació propers i dissenyar, si cal, paquets de mesures més adequades i així afavorir una millor implantació.

4 La implantació del model

Aquest apartat conté els resultats de l'anàlisi de la implantació de les vint-i-tres unitats seleccionades del model lingüístic del LJC, així com l'anàlisi de les mitjanes per tipus d'unitat i de la mitjana global d'implantació del model en textos produïts en l'àmbit privat. Per a cada unitat donem compte dels percentatges d'implantació i del grau que els correspon d'acord amb el barem dissenyat i també, en els casos que ho creiem oportú, il·lustrem els resultats amb exemples del corpus (en què empren la cursiva per marcar les unitats d'anàlisi).

elimina els biaixos que provoquen els resultats calculats sobre mostres diferents (per exemple, per calcular el grau d'implantació dels tractaments *senyor* i *senyora*, tenim una mostra de 923 ocurrences i, en canvi, de l'ús mesurat de llatinismes, tenim una mostra de 54).

11 Montané (2012) apunta al fet que hi ha diversos barems que quantifiquen la implantació, però cap que generi consens. Entre els barems destaquem els dels treballs del Quebec de Quirion (2003) i Auger (1999). En el context català, trobem el barem de Montané (2012) (inspirat en Quirion, 2003) i el de Labèrnia (2015).

12 Tal com confirma Mestres (2016), "la docència en jurilingüística [referint-se a la docència en llengua catalana] que s'imparteix a les universitats dels Països Catalans en conjunt és abundant, però bastant desolador qualitativament i quantitativa d'una manera individual".

En els casos que així ho requereixin, expliquem l'anàlisi qualitativa realitzada, el subcorpus escollit i deixem constància d'altres observacions rellevants (com ara les incoherències en un mateix participant).

4.1 Criteris d'estil

Ús dels tractaments *senyor i senyora*

Hem detectat un total de 873 formes que s'adiuen al model (*senyor, senyora* i les seves formes en plural o abreujades) i 50 que no s'hi adiuen (*En, Na, N', Don, Donya, senyor En i senyora Na*), la qual cosa es tradueix en el fet que l'ús del tractament de *senyor i senyora* registra un 94,6% d'implantació i, per tant, es tracta d'una unitat que presenta grau d'implantació elevat.

L'anàlisi també ha permès observar que les formes *En i Na* registren un ús molt més elevat que *Don, Donya, Senyor En i Senyora Na*, i que fins a sis participants alternen en els seus escrits els tractaments adients al model (*senyor i senyora*) amb els tractaments arcaics (*En i Na*). Vegem-ne alguns exemples: "Farà efectiva a la *senyora XXX* la quantitat de...", "interposo demanda de JUDICI VERBAL contra els *Srs...*, majors d'edat, veïns de...", "*Na ...* Procuradora dels Tribunals" i "davant el Notari *don ...* amb el número de protocol".

Restricció dels tractaments protocol·laris

Per analitzar la restricció dels tractaments protocol·laris, hem observat els cinc càrrecs pertanyents a l'àmbit jurídic i que alhora registren més ocurrences (*jutge, fiscal, notari, alcalde i director*).¹³ Del total de 158 ocurrences, 114 són càrrecs sense tractament i 14 amb tractament (que són *Sa Senyoria i Il·lustríssim* en les seves formes abreujades, i *Il·lustre*), la qual cosa equival al 91,1%, un grau d'implantació elevat.

Ús de la primera persona per a l'emissor

Per analitzar aquesta unitat fem servir el subcorpus de textos judicials i seleccionem nou verbs que l'emissor de textos judicials emprava per referir-se a si mateix: els verbs *dic, manifesto, formulo* i *exposo*, que introdueixen les formulacions principals o d'altresí; *adjunto* i *acompanyo*, que fan referència als documents annexats; i *sol·licito, demano* i *suplico*, que introdueixen la pètica.

Hem comptabilitzat 317 formes que s'adiuen al model (formes dels verbs esmentats conjugades en primera persona) i 165 formes que no s'hi adiuen (formes conjugades en tercera persona o en impersonal). En conseqüència, l'ús de la primera persona per a l'emissor registra un 65,8% d'implantació, és a dir, un grau mitjà.

Observem també que les formes verbals que introdueixen la formulació i la pètica tendeixen a aparèixer en primera persona, mentre que *adjuntar, acompanyar* i *annexar*, més habituals en el cos del document, registren un nombre més elevat d'ocurrences en forma impersonal. Semblantment, les formes verbals que són part dels títols o que tenen la funció d'estructurar el text, tendeixen a anar en primera persona, mentre que les mateixes formes però inserides dins el cos del document, tendeixen a anar en impersonal.

Ús moderat d'expressions llatines¹⁴

Per trobar el màxim d'expressions llatines possibles en el corpus, hem buscat ocurrences d'*apud acta, a priori, mortis causa* i *mutatis mutandis* (expressions observades durant el processament dels textos), i també totes les expressions que continguin les preposicions *ab, inter, sine* i *ut*, els substantius *lege* o *lex*, mots amb el lexema *iu-*, mots amb la terminació *-um* i *-ae* i la partícula *quo*. D'altra banda, aquesta anàlisi requereix una anàlisi qualitativa més exigent, ja que no és la mera presència del llatí el que ens permet arribar a resultats satisfactoris, sinó la valoració de la transparència i la necessitat d'aquesta expressió. Així, l'anàlisi qualitativa ha tingut en compte, d'una banda, la inclusió de les expressions en diccionaris generals (com el

¹³ El cas de *jutge* és particular, perquè hem tingut en compte —gràcies a les observacions fetes en la fase de processament de les dades— que s'hi fa referència tant mitjançant el sinònim *jutgador* com mitjançant un tractament protocol·lari, ja sigui *Vostra Il·lustríssima, Sa Senyoria* o *Vostra Senyoria* (i la diversitat de formes que presenten aquests tractaments: *VL, VI, SS, Ss, S.S., SS^a o S.S^a*).

¹⁴ Agraïm la col·laboració de l'advocat Albert Conesa i l'advocada Anna Valera, els quals han supervisat la idoneïtat de les valoracions finals.

DIEC2, el GDLC) i la semblança del llatinisme respecte de la seva forma catalana; i de l'altra, si la noció que expressen es pot expressar o no amb la mateixa concisió en català.

Tenint en compte aquests criteris, del total de 54 llatinismes, 47 són expressions transparents o necessàries i 7 són expressions abusives; així doncs, en un 87% dels casos en què s'empren llatinismes aquests són pertinents segons el model i, per tant, el grau d'implantació del criteri és elevat.

Ús del tractament de *vós*

Per examinar aquest element fem el subcorpus constituït *ad hoc* (compost per vint textos), atès que es tracta d'un element que depèn del gènere textual. Hem detectat l'ús del *vós* com a tractament preferent en dos documents dels vint que conté el corpus i en la resta hi hem observat l'ús de *vostè*, *vostès*, *tu* i formes impersonals. Aquests dos casos representen un 10% i, per tant, el grau d'implantació del *vós* és pràcticament nul.

Supressió d'expressions que denotin humiliació o afalac

Per valorar la implantació d'aquesta unitat, hem examinat diversos elements: la formulació de la pètica en els textos judicials per tal de comptar els casos en què s'empra el verb *demanar* o *sol·licitar* i els que s'empra el verb *suplicar*; les datacions en els cent cinc documents que contenen dates del corpus per identificar els casos en què hi ha expressions barroques; l'ús de *torn obert de preguntes* i el seu concurrent *precis i preguntes*; l'ús que es fa de *sol·licitar* i *demanar* contraposats a l'ús de *pregar*; i finalment, les expressions formades amb mots com *gràcia*, *Déu* o *honor*.

Hem comptabilitzat 334 elements que s'adiuen al model i 21 que no s'hi adiuen (usos del verb *suplicar* i *pregar*, però cap conté mots com *Déu*, *gràcia* o *honor*). Per tant, el criteri que recomana la supressió d'expressions humiliants i afalagadores registra un 94,1% d'implantació, per tant, un grau elevat.

Ús de xifres aràbigues

Per a l'anàlisi d'aquesta unitat hem fet servir el subcorpus de textos judicials, en el qual hem detectat cinc documents que empren l'ús de xifres aràbigues i cinquanta-dos documents que no les empren (els documents que no contenen cap tipus d'enumeració són escrits amb un fet únic o una sola disposició). En conseqüència, l'ús de les xifres aràbigues presenta un grau d'implantació pràcticament nul·la, 8,8%. Aquesta anàlisi també ha permès confirmar la pràctica, ja documentada en Duarte (1991), d'emprar els ordinals expressats en lletres per ordenar les exposicions de fets, al·legacions o motius, i les xifres romanes per a l'apartat dels fonaments de dret.

4.2 Convencions formals

La supressió del punt en les sigles

Per analitzar aquesta qüestió, hem triat vuit sigles que pertanyen a l'àmbit jurídic i que són habituals en els textos que constitueixen el corpus: DNI, CIF, LEC, CC, SA, SL, IVA i IPC. Del total de 392 sigles detectades, 218 s'escriuen seguint el criteri que aquí analitzem, és a dir, sense punts. Això es tradueix en un 55,6% de formes que s'adiuen al model i, per tant, el grau d'implantació d'aquest criteri és mitjà. Detectem, també, que hi ha uns set participants que escriuen indistintament les sigles amb punt i sense punt.

Ús de minúscules en càrrecs i denominacions de professionals

Per analitzar aquest criteri, hem observat les denominacions de cinc professions (*advocat*, *lletrat*, *procurador*, *jutge*, *notari* i les seves variants en femení i plural) i cinc càrrecs (*president*, *director*, *soci*, *administrador*, *secretari* i les seves variants en femení i plural) que pertanyen a l'àmbit jurídic. Del total de 550 formes analitzades, un 34,5% d'aquestes compleixen el criteri d'ús de minúscula en l'expressió de càrrecs i oficis i, en conseqüència, aquest criteri té un grau d'implantació baix. També detectem que uns vuit participants utilitzen indistintament la majúscula i la minúscula per a l'expressió dels càrrecs i oficis.

Restricció de l'ús abusiu de la majúscula

Per fer aquesta anàlisi, atesa la dispersió de formes que poden adoptar les expressions en què s'aplicaria un abús de majúscula, observem manualment i comptem mitjançant l'Excel els documents del subcorpus de textos judicials en què detectem abusos de majúscules. Del total de 63 documents observats, en només 11, que representa un 17,5%, no es comet cap abús de majúscules en la redacció jurídica, i per tant, es tracta d'un criteri que registra un grau d'implantació pràcticament nul.

En els cinquanta-dos documents restants en què sí que es fa un abús d'aquest recurs ortotipogràfic, aquest l'hem observat sobretot en les formulacions dels escrits i en les pètitas: “formulo *DEMANDA DE DISSOLUCIÓ DE MATRIMONI PER DIVORCI*, contra...”; en els ordinals expressats en lletres: “*PRIMERA*.- Havent estat requerits la...”; en expressions, noms i fins i tot adverbis o connectors que es volen subratllar: “I és aquest *FET OBJECTIU* el que queda acreditat...”, “fins al dia ..... *PERÒ* el telèfon dels ...”, i “s'acredita que no hi ha indicis de *RES DE RES*”; en els imports monetaris: “*DOS-CENTS NORANTA-SET EUROS I VUITANTA-SET CÉNTIMS* (297,87 €) corresponen a la minuta”; i en les referències als documents adjunts: “S'adjunta com a *DOCUMENT NÚM. 1* anàlisi de tòxics”. Per acabar, afegim que, gràcies a les observacions fetes durant la fase de processament de les dades, constatem que els usuaris del LJC sovint acompanyen aquests usos de majúscules amb recursos ortotipogràfics com el subratllat, les negretes o les cursives.

Ús de majúscula inicial en denominacions de textos legislatius

Per examinar aquesta qüestió hem escollit com a elements objecte de cerca els següents: les tres denominacions amb més ocurrencies que inclouen el mot *lleï* (*lleï d'enjudiciament civil*, *lleï hipotecària* i *lleï orgànica*); les que inclouen el mot *reial*, i les que inclouen el mot *codi*. Del total de 259 elements observats, només 13 s'adiuen als usos de majúscules que estipula el model; això representa un 5% de les formes analitzades i, per tant, aquesta unitat d'anàlisi registra un grau d'implantació pràcticament nul. Fem notar també que dels cinc participants que han emprat bé les majúscules en les denominacions de textos legislatius, quatre les han emprades malament en altres ocasions.

Les convencions en l'expressió de la data

L'anàlisi d'aquest element la duem a terme en els documents de tot el corpus en què hi ha prou elements per observar-la: això dona un total de 105 documents. Així doncs, dels 105 documents que contenen data només un 21,9% compleixen els criteris que estableix el model lingüístic i, en conseqüència, el criteri lingüístic relatiu a l'expressió de la data té un grau d'implantació baix. Afegim que dels 11 participants que han escrit bé la data, 9 d'ells l'han escrita malament en altres ocasions.

4.3 Terminologia

Interlocutòria

D'un total de 24 formes detectades, n'hi ha 19 que s'adiuen al model (en són exemples, “RES ES DIU en l'esmentada *interlocutòria* respecte al meu patrocinat”, “Per *interlocutòria* de data ... es va acordar”) i 5 que no s'hi adiuuen (en són una mostra “dicti *auto* despatxant l'execució sol·licitada” i “també s'invoca l'*auto* de l'Audiència Provincial de Girona N°XX/2002”). Per tant, aquest terme registra el 79,2% d'implantació, un grau elevat.

Fem notar, també, que justament dels 3 participants que han emprat formes que no s'adiuen al model, 2 d'ells han emprat *interlocutòria* en altres ocasions.

Actuacions

Per fer referència al conjunt de documents que conformen un procediment judicial, hem comptabilitzat 54 ocurrencies del terme *actuacions*, forma que s'adiu al model, i 1 ocurrencia del terme *autes* i cap del terme *autos*, formes que no s'adiuen al model. Per tant, la implantació d'actuacions és elevada amb un percentatge del 98,2%.

Certificat

Hem documentat 46 ocurrences del terme *certificat* per designar el document que certifica alguna cosa, i alhora 49 ocurrences de *certificació* per designar la mateixa noció i, per tant, com a forma que no s'adiu al model. Així doncs, el grau d'implantació de *certificat* és baix, un 48,4%. En aquest cas, dels catorze participants que han emprat bé el terme *certificat*, vuit també registren usos que no s'adiuen al model.

Si escau/si és procedent

Hem comptabilitzat 3 ocurrences de les UCE *si escau* i *si és procedent* utilitzades seguint el model, i 33 emprades en significats que no els correspon; la qual cosa es tradueix en un 8,3% d'implantació, que vol dir que el grau d'implantació d'aquestes UCE sintagmàtiques és nul.

Com correspongui en dret

De les 44 formes registrades, no n'hi ha cap que correspongui exactament amb les formes que el model lingüístic del LJC ha codificat, que són *com correspongui en dret* i *com correspongui d'acord amb el dret*.¹⁵ En conseqüència, aquesta unitat no registra implantació (0%).

Són exemples de les formes que no segueixen el model les següents: “comparec davant aquest Jutjat i *com millor en Dret procedeixi*, DIC”, “compareix i *com millor procedeixi en Dret*, E X P O S A” i “*com millor s'escaigui en Dret*, DIC”. Com veiem, totes les expressions tendeixen al calc respecte de l'expressió castellana i, fins i tot, algunes incorren en construccions no adequades a la normativa en traduir *proceda* per *s'escaigui* o *procedeixi*.

No obstant això, hem volgut documentar igualment una sèrie d'expressions que, si bé no s'adiuen al model, representen la voluntat de l'autor o autora de buscar locucions que respectin la genuïtat del català. En són exemples: “*de la manera que millor escaigui en Dret*, DIC”, “*de la forma més escaient en dret*, MANIFESTO:”, “*com més adient a Dret sigui*, DIC” i “davant del Jutjat comparec i *de la forma més respectuosa en dret*, MANIFESTO”. Cal remarcar que les cinc ocurrences registrades de *com més adient a Dret* pertanyen a un únic autor o autora i el mateix passa amb les tres formes de *de la forma més respectuosa en dret*.

Dins el termini (establert) i la forma escaient

Del total de les 29 UCE sintagmàtiques observades, només una correspon a la forma per la qual aposta el model, cosa que es tradueix en un 3,4% d'implantació, que equival a un grau d'implantació pràcticament nul. El context en què hem detectat la forma que s'adiu al model és el següent: “formulo *dins de termini i en la forma escaient* les següents AL·LEGACIONS”. Il·lustren les formes que no s'adiuen al model les següents: “Que tingui per presentat aquest escrit *en legal termini i en la forma escaient*” i “per mitjà d'aquest escrit comparec *en temps i forma*, formulant el corresponent escrit”.

4.4 Aspectes morfosintàctics

Acompanyar

Hem comptabilitzat 111 usos del verb *acompanyar* en el sentit que una persona adjunta un document (que el podem anomenar *secundari*) a un altre (que el podem anomenar *principal*), dels quals 4 són adequats al model; és a dir, que el verb *acompanyar* (i possibles construccions pseudopassives) va regit per un complement directe que expressa el document principal i un complement de règim verbal que expressa el document secundari; per tant, aquesta unitat té un grau d'implantació pràcticament nul.

¹⁵ Així ho trobem documentat en el Justiterm, *Terminologia jurídica i administrativa* (2004), *Diccionari jurídic* i, també, en el glossari que conté el *Curs de llenguatge jurídic* (2a edició, 2008), en el qual trobem una forma concurrent: *com correspongui d'acord amb el dret*.

Notificar

De les 59 formes detectades, el 86,8% corresponen a les formes que accepta el model, és a dir, formes del verb *notificar* regit per un complement directe que expressa la notícia que es comunica i no pas la persona a la qual es comunica la notícia; aquesta unitat té, per tant, un grau d'implantació elevat.

Recórrer (en el sentit d'interposar un recurs)

Del total de les formes observades, cap no se cenyeix a la forma que s'adiu al model (ús del verb *recórrer* amb valor intransitiu i regit per la preposició *contra*) i, en conseqüència, aquesta unitat presenta un grau nul d'implantació.

Ho il·lustrem amb els exemples següents, en què en tots els casos el document objecte d'impugnació exerceix el rol de complement directe o objecte sobre el qual recau l'acció del verb *recórrer*: “La Provisió que es *recorre* indica que es va acordar”, “amb caràcter previ a la resolució que ara *recorrem*” i “Per tant, la resolució *recorreguda* és nul·la de ple dret”.

El (amb valor individualitzador) que introdueix una oració de relatiu

Per analitzar aquesta unitat ens hem fixat en les expressions que indiquen la legislació, atès que solen incloure l'article *el* amb valor individualitzador (que és el que es coneix com a article neutre). Són exemples d'aquests tipus d'expressions *d'acord amb el que disposa l'article...* o *de conformitat amb el que exposa...* Així, per detectar les formes hem considerat com a elements objecte de cerca quatre verbs (i les seves variants flexionades) molt habituals en aquest tipus d'expressions, que són *exposar*, *preveure*, *establir* i *disposar*. Del total de 183 formes detectades, voreja la meitat, però no hi arriba, el nombre de construccions que inclouen un ús adequat de l'article *el* amb valor individualitzador, en concret, un 49,2%, per la qual cosa el grau d'implantació és baix.

Doncs (amb valor consecutiu)

De les 55 formes detectades de la conjunció *doncs* amb valor causal i consecutiu, 24 representen usos que s'adiuen al model (això és, amb valor consecutiu); per tant, el grau d'implantació d'aquesta conjunció és d'un 43,6%, que es considera un grau d'implantació baix.

4.5 Càlcul de les mitjanes de la implantació del model

En aquest apartat, calculem els dos tipus de mitjanes de la implantació del model que ens aporten una idea més general del grau d'implantació del model lingüístic: la mitjana per tipus d'unitat i la mitjana global.

La mitjana d'implantació per tipus d'unitat

Calculem la mitjana d'implantació per tipus d'unitat sumant els graus d'implantació de les unitats d'anàlisi de cada tipus i el resultat el dividim pel nombre d'unitats del tipus en qüestió. Així, els criteris d'estil registren un 64,5% d'implantació, el qual va seguit de la terminologia, amb un 39,5%, els aspectes morfosintàctics, un 36,6% i les convencions formals, un 26,8%.

Mitjana global d'implantació del model lingüístic

Calculem la mitjana d'implantació per tipus d'unitat sumant els graus d'implantació de totes les unitats d'anàlisi i el resultat el dividim pel nombre total d'unitats. La mitjana global de la implantació del model lingüístic és del 43,7%, per tant, segons el barem, es tracta d'un grau d'implantació baix, la qual cosa vol dir que les formes adequades al model s'alternen amb les formes que s'hi allunyen, però són més habituals aquestes últimes.

4.6 Síntesi

Els resultats de l'anàlisi apunten que la mitjana global d'implantació del model lingüístic del LJC és d'un 43,7%, per tant, el model presenta un grau d'implantació baix, la qual cosa significa que el model no està implantat en textos jurídics de l'àmbit privat, ja que només s'utilitzen les formes que el model recomana

entre el 25% i el 50% dels casos; això vol dir que les formes adequades al model s'alternen amb les formes que s'hi allunyen, però són més habituals aquestes últimes.

Des del punt de vista dels tipus d'unitats, els criteris d'estil registren un grau d'implantació que supera el llindar del 50%, en concret, registren un grau d'implantació mitjà del 64,5%; mentre que la resta de tipus d'unitats registren graus d'implantació baixos: la terminologia, un 39,5%; els aspectes morfosintàctics, un 36,6%, i les convencions formals, un 26,8%. Amb relació a la terminologia, identifiquem dues tendències oposades: les UCE simples tendeixen a implantar-se, mentre que les UCE sintagmàtiques tendeixen a no implantar-se.

Tot seguit, agrupem els resultats obtinguts en una taula, en què el verd significa grau d'implantació elevat; el groc, grau d'implantació mitjà; el taronja, grau d'implantació baix, i el vermell, grau d'implantació nul o pràcticament nul.

Taula 2. Resultats de l'anàlisi del grau d'implantació del model lingüístic del LJC

Criteris d'estil	Grau d'implantació				Mitjana per tipus d'unitat	Grau d'implantació global
	nul o pràcticament nul	baix	mitjà	elevat		
1. Ús dels tractaments <i>senyor</i> i <i>senyora</i>				94,6%	64,5%	43,7%
2. Restricció dels tractaments protocol·laris				91,1%		
3. Ús de la primera persona per a l'emissor			65,8%			
4. Ús mesurat de llatinismes				87%		
5. Ús del tractament de <i>vós</i>	10%					
6. Supressió d'expressions que denotin humiliació o afalac				94,1%		
7. Ús de xifres aràbigues	8,8%					
Convencions formals					26,8%	
8. Supressió del punt en l'expressió de les sigles			55,6 %			
9. Ús de minúscules en càrrecs i denominacions de prof.		34,5%				
10. Restricció de l'ús abusiu de majúscules	17,5%					
11. Ús de majúscula inicial en denom. de textos legislatius	5%					
12. Les convencions en l'expressió de la data	21,9%					
Terminologia					39,5%	
13. <i>Interlocutòria</i>				79,2%		
14. <i>Actuacions</i>				98,2%		
15. <i>Certificat</i>		48,4%				
16. <i>Si escau/si és procedent</i>	8,3%					
17. <i>Com correspongui en dret</i>	0%					
18. <i>En el termini</i> (establert) i <i>en la forma escaient</i>	3,4%					
Aspectes morfosintàctics					36,6%	
19. El règim verbal d' <i>acompanyar</i>	3,6%					
20. El règim verbal de <i>notificar</i>				86,8%		
21. El règim verbal de <i>recórrer</i>	0%					
22. <i>El</i> (amb valor individualitzador) que intr. or. de relatiu		49,2%				
23. <i>Doncs</i> (amb valor consecutiu)		43,6%				

Per acabar, el processament dels textos i l'anàlisi posterior també permeten observar usos lingüístics dels usuaris del LJC: per un costat, un mateix usuari sovint alterna contínuament en un mateix escrit formes lingüístiques que s'adiuen al model i formes que no s'hi adiuen; i per l'altre, l'usuari se serveix contínuament de recursos ortotipogràfics per fer ressaltar un mot sobre un altre, com ara les majúscules, però també negretes, subratllats i cursives.

5 Conclusions

El model lingüístic del llenguatge jurídic català registra una implantació baixa en textos de l'àmbit jurídic privat, per la qual cosa entenem que el procés de normalització del model lingüístic del LJC en l'àmbit privat no s'ha acabat; és a dir, encara no hi ha hagut un trasllat efectiu entre la codificació i la difusió que s'ha fet del model, d'una banda, i l'ús d'aquest model en els escrits jurídics, de l'altra. En efecte, el poc ús del LJC que es fa en l'àmbit privat¹⁶ no s'adiu al model lingüístic del LJC.

Considerem desafortunada aquesta conclusió tenint en compte que el procés de normalització va començar fa quasi quaranta anys i s'han dut a terme múltiples actuacions de codificació i difusió del model lingüístic del LJC (cursos formatius de nivell J, tallers informatius, jornades, plans de qualitat lingüística en despatxos d'advocats, etc.). Les conclusions d'aquesta anàlisi constaten que les actuacions esmentades no han reeixit i que cal revisar què ha fallat en el procés de normalització lingüística del model del LJC.

A més, atenent al perfil dels participants en l'estudi, que és clarament catalanoparlant i sensible a temes lingüístics, s'esperava que un grup d'aquestes característiques utilitzés el model lingüístic. Per consegüent, si l'advocacia, com un dels col·lectius més sensibles en temes de llengua catalana, no empra el model, és poc probable que ho facin altres col·lectius de l'àmbit privat.

D'altra banda, en vista dels graus d'implantació obtinguts, no hi ha tendències d'implantació homogènies des del punt de vista dels tipus d'unitats, ja que el grau d'implantació depèn, en gran mesura, de la unitat d'anàlisi en concret; així i tot, identifiquem els punts forts i els punts febles que presenta el model. Els punts forts del model són els criteris d'estil relatius a la supressió dels tractaments protocol·laris i les formes barroques, humiliants i amb referències religioses: en general, l'usuari del LJC de l'àmbit privat abandona aquest tipus d'expressions tan emprades abans i que ara el model busca eliminar. Igualment, en general, no s'abusa de les expressions llatines, la qual cosa interpretem com una tendència cap al llenguatge més directe i clar. Seguint amb els punts forts, cal esmentar la implantació d'*interlocutòria*, un terme la codificació del qual havia sigut molt polèmica, i la implantació d'*actuacions* com a traducció d'*aute*, i també l'ús dels tractaments *senyor* i *senyora*, en detriment d'altres de més formals, discriminadors i castellanitzants.

Per contra, els punts febles del model estan relacionats amb l'ús del *vós* (tot i que el corpus en què analitzem l'ús de *vós* és de dimensions petites, la tendència és bastant clara: el tractament de *vós* no és la forma preferent en els escrits analitzats), en el lloc del qual l'usuari prefereix el *vostè*; la fraseologia, sobretot la de caire jurídic (ja que, com diem més amunt, la fraseologia més aviat barroca sí que ha caigut en desús); les convencions formals, en què, per un costat, es manté la majúscula reverencial, i, per l'altre, l'usuari no en fa en general un ús coherent, i els aspectes morfosintàctics, que continuen presentant moltes interferències procedents del castellà en els escrits jurídics.

Aquesta anàlisi és la primera que aborda la implantació del model lingüístic del LJC en l'àmbit privat, i els seus resultats i conclusions omplen un buit en els estudis del LJC, ja que l'àmbit jurídic és dels més inexplorats. L'estudi aporta dades útils per als lingüistes encarregats d'actualitzar i revisar el model lingüístic del LJC i per als docents de LJC i els editors de materials didàctics, ja que amb aquest estudi tenen identificats alguns dels elements lingüístics més controvertits i, per tant, algunes de les qüestions en què cal posar més èmfasi. També són útils per a planificadors o dinamitzadors lingüístics que vulguin dissenyar noves actuacions en l'àmbit jurídic privat, ja que constatem que el procés de normalització no s'ha acabat.

16 L'any 2011 a Catalunya es va emprar el català en només el 8% dels documents (demanda o recurs) que inicien el procediment en la jurisdicció civil (Observatori Català de la Justícia, 2012), i segons l'*Informe de Política Lingüística, 2017 (2018)*, l'any 2017 es va registrar un 8,9% de documentació notarial en català.

D'altra banda, aquest treball també representa una contribució als estudis de la implantació de la normativa i implantació terminològica, ja que l'anàlisi dels elements morfosintàctics i els terminològics també es pot interpretar en aquest sentit. I quant a la metodologia emprada per mesurar la implantació d'un model lingüístic, la qual combina el càlcul del percentatge d'implantació (basat en Quirion, 2003) amb el barem d'implantació (dissenyat *ad hoc*), considerem que ha sigut satisfactòria perquè ha permès interpretar els resultats de forma rigorosa, en el sentit que no només ha permès mantenir una metodologia única i coherent en tota l'anàlisi, sinó també establir comparacions amb la resta d'unitats, i pot ser útil per a futurs estudis d'implantació d'aquest mateix model o d'altres models lingüístics d'altres àmbits i d'altres llengües.

Línies de futur

Cloem l'apartat de conclusions apuntant un seguit de línies d'estudi que obre aquest treball i que poden complementar els resultats aquí obtinguts, a més de pal·liar les limitacions amb què ens hem topat (sobretot per l'extensió del corpus i el tractament ètic de les dades):

- a) Mesurar el grau d'implantació d'una mostra més àmplia d'elements lingüístics del model lingüístic del LJC. En el nostre treball fem aportacions sobre la implantació de diversos elements que representen en el seu conjunt el model lingüístic, però es poden ampliar en els termes següents:
  - Analitzar elements lingüístics vinculats al principi d'igualtat.
  - Analitzar un nombre més elevat d'elements terminològics del model lingüístic amb el propòsit de verificar les tendències detectades en aquest treball.
  - Analitzar el tractament del *vós* en un corpus més extens amb l'objectiu de confirmar la tendència detectada en aquest treball.
- b) Dur a terme un estudi, amb la mateixa metodologia, per mesurar el grau d'implantació del model lingüístic en textos produïts per notaris, registradors, empresaris o traductors jurats, entre altres usuaris típics del LJC, per obtenir més dades sobre el LJC en l'àmbit privat i també validar la metodologia emprada.
- c) Detectar les causes que han propiciat la baixa implantació del model lingüístic del LJC en l'àmbit privat mitjançant una anàlisi basada en tècniques usades en sociolingüística (descripció exhaustiva de l'ecosistema lingüístic de l'àmbit jurídic privat, tècniques d'observació participant, enquestes i entrevistes en profunditat).
- d) Mesurar i estudiar l'alternança de formes adequades i no adequades a la normativa dins un mateix text jurídic i els usos de recursos ortotogràfics per ressaltar parts del text a fi d'esbrinar el grau d'incidència que tenen i per quin motiu es produeixen.
- e) Avaluar la qualitat lingüística del LJC en les vies de difusió rellevants del model lingüístic del LJC (com ara el suplement del BOE en català, el DOGC, la premsa o els materials didàctics de les classes de dret de la universitat), amb l'objectiu de descartar que les causes de la baixa implantació del model lingüístic del LJC es trobin en aquestes vies de difusió del model.
- f) Avaluar quin tipus de formació en LJC s'ha d'introduir als plans d'estudis de dret, i també als diferents col·lectius professionals, amb l'objectiu d'adequar al màxim la docència a les necessitats de l'aprenent. Aconseguir una docència adequada és imprescindible perquè el procés d'aprenentatge del LJC tingui èxit i es pugui contribuir de manera reeixida a revertir la baixa implantació del model lingüístic.

Per acabar, el corpus dissenyat en el marc d'aquest estudi, el qual té un gran valor no només per la gran inversió de temps feta en la recollida de la mostra i en el processament de les dades, sinó també per la dificultat que té recopilar textos d'aquest tipus pel seu caire personal i privat, permet obrir diverses línies d'estudi, atès que, de conformitat amb el consentiment informat signat pels participants del corpus, també es pot emprar per a futurs treballs de recerca vinculats a aquesta tesi. Així doncs, el corpus té aplicacions en l'àmbit de

la lingüística i són una mostra de les anàlisis lingüístiques que es poden emprendre, les següents: anàlisis lexicomètriques, anàlisis de les combinacions lèxiques en el LJC, dels aspectes d'implantació de la normativa en textos formals, de la llegibilitat de textos jurídics, del grau d'especialització de textos especialitzats en dret, dels usos lingüístics segons els gèneres discursius de l'àmbit jurídic i de les tècniques d'argumentació, entre molts altres aspectes.

Referències bibliogràfiques

- Arnall Duch, Anna. (2019). *El llenguatge jurídic català: estat de la qüestió i propostes de futur* (Tesi doctoral, Universitat Pompeu Fabra).
- Auger, Pierre. (1999). *L'implantation des officialismes halieutiques au Québec : essai de terminométrie*. Quebec: Office Québécois de la Langue Française.
- Baker, Paul. (2006). *Using corpora in discourse analysis*. Londres: Continuum.
- Bowker, Lynee, i Pearson, Jennifer. (2002). *Working with specialized language: a practical guide to using corpora*. Nova York: Routledge.
- Cabré Castellví, Maria Teresa. (2010). [La implantación de la terminología: conceptos, estrategias, recursos y estudios realizados sobre el francés de Quebec y el catalán](#). Dins Pedro Javier Alberdi Larizgoitia i Pello Salabru Etxeberria (ed.), *Ugarteburu Terminologia Jardunaldiak "Euskararen garapena esparru akademikoetan"* (p. 2-17). Euskal Herriko Unibertsitatea (Universidad del País Vasco), Euskara Institutua.
- Domènech Bagaria, Ona. (2012). *Traduir del castellà al català: més enllà de la intercomprensió*. Barcelona: Editorial UOC.
- Duarte i Montserrat, Carles. (1991). [La llengua del manuscrit de 1272 del Llibre de les Costums de Tortosa](#). *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, 16, 7-56.
- Duarte i Montserrat, Carles, i Alamany, Ramon (cur.). (1986). *Tradició i modernitat en el llenguatge administratiu. Actes del Cicle de conferències sobre tradició i modernitat en l'establiment del llenguatge administratiu*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Escola d'Administració Pública de Catalunya.
- Duarte i Montserrat, Carles, Alsina, Àlex, i Sibina, Segimon. (2002). *Manual de llenguatge administratiu* (6a ed.). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Escola d'Administració Pública de Catalunya.
- [Informe de política lingüística 2017](#). (2018). Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura.
- Labèrnia, Aina. (2015). [La incidència de certs factors sociolingüístics en la implantació de setze variants sintàctiques en català](#) (Tesi doctoral, Universitat Pompeu Fabra).
- McEnery, Tony. (2006). *Corpus-based language studies: an advanced resource book*. Nova York: Routledge.
- McEnery, Tony, i Hardie, Andrew. (2012). *Corpus linguistics: method, theory and practice*. Nova York: Cambridge University Press.
- Mestres, Josep Maria. (2016). [La docència jurilingüística a les universitats dels Països Catalans](#). *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, 66, 239-260.
- Montané March, M. Amor. (2012). [Terminologia i implantació: anàlisi d'alguns factors que influencien l'ús dels termes normalitzats de la informàtica i les TIC en llengua catalana](#) (Tesi doctoral, Universitat Pompeu Fabra).
- Nogué, Neus. (2008). *La dixi de persona en català*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Pou i Pujolràs, Agustí. (2011). [Terminologia jurídica catalana: algunes qüestions relatives a la consolidació de l'ús](#). Dins Lluc Potrony i Joan Maria Romaní (ed.), *Indexació, terminologia i llenguatge jurídic* (p.

85-103). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, Societat Catalana d'Estudis Jurídics, Societat Catalana de Terminologia.

Pou i Pujolràs, Agustí. (2012). [La normalització terminològica en l'àmbit jurídic: un estat de la qüestió](#). *Terminàlia*, 5, 50-58.

Observatori Català de la Justícia. (2012). [La llengua catalana a la justícia](#). Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia.

Quirion, Jean (2003). *La mesure de l'implantation terminologique : proposition d'un protocole. Étude terminométrique du domaine des transports au Québec*. Québec: Gouvernement du Québec, Office de la langue française.

[Retalls de llengua](#). (2007). Consultat l'1 d'abril de 2019.

Triadú i Vila-Abadal, Joaquim, i Franquesa i Bonet, Ester. (coord.). (2010). *Llibre d'estil jurídic*. Cizur Menor: Garrigues, Aranzadi.

Vallès i Elizalde, Àgueda. (2007). [Resolucions judicials i qualitat lingüística](#). *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, 48, 37-58.

Vila i Moreno, F. Xavier, Nogué Pich, Marina, i Vila i Moreno, Ignasi. (2007). *Estudis d'implantació terminològica: una aproximació en l'àmbit dels esports*. Barcelona: TERMCAT.

Xirinachs i Codina, Marta. (1985). [Tradició i modernitat en l'establiment del llenguatge administratiu](#). *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, 5, 251-254.